

kvinner

sammen

UTGIS AV FOKUS FORUM FOR KVINNER OG UTVIKLINGSSPØRSMÅL

1 2009

«VI VIL, VI KAN.
LA OSS
GJØRE DET!»

■ FORSIDEBILDET

– Vi vil, vi kan. La oss gjøre det!
Liberias president Ellen Johnsen Sirleaf inviterer det internasjonale samfunnet til å være med på en gjenoppbygging av landet, med et særlig fokus på kvinners deltakelse.
FOTO: SIDSEL E. AAS

Kvinner Sammen kommer ut 4 ganger i året.
Abonnementet er gratis.

Kvinner Sammen tar opp internasjonale miljø- og utviklingsspørsmål i et kvinneperspektiv med prioritering av spørsmål knyttet til kvinners situasjon og rolle i Sør, kvinnerettet bistand og internasjonal solidaritet mellom kvinner. Artikkel-forfatter er selv ansvarlig for de synspunkter og meninger som kommer til uttrykk. Kvinner Sammen opererer etter redaktørplakaten. Utgis med støtte fra NORAD.

Adresse: Kvinner Sammen, FOKUS
Storgt.11
0155 OSLO
Telefon: 23 01 03 00
Telefax: 23 01 03 01
E-mail: fokus@fokuskvinner.no
Web: www.fokuskvinner.no
ISSN: 0803-8589

Trykket på Svanemerket papir.
Lisensnr. 344.043

Ansvarlig utgiver: FOKUS, 16. årgang
Redaktør/informasjonsleder: Sidsel E. Aas
Forsidebilde: Sidsel E. Aas
Design og repro: OKTAN Alfa
Trykk: Elanders Novum
Opplag: 4.300

FOKUS – Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål er et kompetanse- og ressurscenter i internasjonale kvinnespørsmål. Gjennom bistands- og prosjekt-arbeid skal FOKUS medvirke til å bedre kvinners sosiale, økonomiske og politiske situasjon internasjonalt med hovedvekt på landene i Sør. Gjennom informasjonsvirksomhet skal FOKUS medvirke til økt kunnskap om og forståelse i det norske samfunn for kvinners situasjon og rolle i et utviklingsperspektiv.

■ LEDER

Vi vil, vi kan. La oss gjøre det!

Det var en optimistisk president som tok i mot over tusen deltakere fra hele verden. Sammen skulle de diskutere nye veier for en større inkludering av kvinner der beslutninger tas. Liberias president Ellen Johnsen Sirleaf har blitt en foregangskvinne. Ikke bare som Afrikas første kvinnelige president, men som en statsleder som trækker nye stier for å styrke kvinners rettigheter. Det legges ikke skjul på at utfordringene er store i et land som er i ferd med å reise seg etter mange års borgerkrig, men Liberias president viser et beundringsverdig pågangsmot og kalles nok ikke jernkvinnen for ingenting. Et av svarene på spørsmålet om hun vil lykkes i gjenoppbyggingen av landet, ligger hos Liberias kvinner som hennes viktigste støttespillere.

Liberias kvinner har vist hvilken kraft kvinnebevegelsen representerer i sin mobilisering for endring. Kvinnene i Liberia samlet seg for første gang på tvers av religiøse, sosiale og økonomiske skillelinjer og fikk til slutt på plass en fredsavtale i landet. Ikke som representanter ved fredsforhandlingsbordet, der kvinner fortsatt sjelden blir invitert inn, men gjennom aktiv handling på utsiden av forhandlingene.

Å gå nye veier fører til forandringer, fra det generelle til det spesielle, der enkelt-individets handling ofte påvirker fellesskapet. Et bilde fra Kina, der unge kvinner bryter med tradisjonelle kjønnsrollemønstre og vil finne sin plass. Et annet bilde fra Paraguay, der flere og flere kvinner reiser ut for å finne lykken på den andre siden av kloden. Medaljen har en bakside. Et tredje bilde fra Bolivia, der kvinner tar bladet fra munnen og taler Vatikanet midt i mot. Et fjerde bilde fra Bangladesh, der kvinner inntar nye plasser i regjeringen og flere kommer sammen for å bygge nettverk.

Små bruddstykker fra virkeligheten blir bilder på hvordan kvinner allerede setter Ellen Johnsen Sirleafs enkle ord ut i praksis. Men et bilde består av uttallige brikker, og puslespillet er ofte langt fra enkelt. Men skal oppgaven bli løst gir presidentens selvsagte ord inspirasjon til felles innsats for et mål om å bygge likestilte samfunn; – Vi vil, vi kan. La oss gjøre det!

SIDSEL E. AAS

INN H O L D

4–7

Reisen fra den røde
jords land

8–11

Kvinneliv i turbo-Kina

17–21

Vi vil, vi kan
– la oss gjøre det!

2	Leder	22–24
4–7	Reisen fra den Røde jords land	25–27
8–11	Kvinneliv i turbo-Kina	27
12	Likestilling i krisetider	28
13	Sideblikk	
14–15	Midtsidebildet	
16	Sideblikk	
17–21	Vi vil, vi kan – la oss gjøre det	

Kvinnens rettigheter skal oppfylles
Retten til abort i Latin-Amerika
Verdt å se
I fokus

Over 60 år med militærdiktatur og samme parti ved makta har satt dype spor. Vil den nye regjeringa med den sosialistiske presidenten Fernando Lugo i spissen klare å endre kursen slik at kommende generasjoner ønsker å bli i Paraguay?

Reisen fra den røde jords land

Paraguay er et av de landene i verden med høyest emigrasjon. Utvandrerens ansikt er en kvinne som reiser fra familie og barn for å prøve lykken andre steder.

■ ■ ■ TEKST OG FOTO: LISBET JÆRE

Graderstokken viser 40 grader i Paraguays hovedstad Asuncion. Varmen skaper en klaustrofobisk følelse av ugjennomtrenghet. Ikke et vindpust, og havbris kan en bare glemme i Latin-Amerikas varmeste hovedstad i landet som ligger innklemt mellom Argentina, Brasil, og Bolivia. Jorda lager røde, tørre skyer i lufta som dirrer av varmen.

Paraguay, sa du, hva er dette for noe? Landet ligger i alle fall langt nede på norske mediers prioriteringsliste. De færreste vet at det ble regjeringsskifte i fjor etter at det samme partiet som hadde hatt makta i 61 år måtte gå av. Men noen bryter med denne følelsen av mangelen på sirkulasjon og endring. I de siste årene har i underkant av en halv million av befolkningen, rundt 8 prosent, forlatt landet. De fleste av dem er kvinner som reiser til Argentina eller Spania. Uten arbeids- og oppholdstillatelse.

Harde kår

Patracia Lopez er fotograf og aktiv feminist. Hun har jobbet med temaet kvinner som emigrerer fra Paraguay i mange år.

– Dette er et gripende tema som har stor innvirkning på samfunnet i Paraguay. Ofte handler det om familier i oppløsning og kvinner som blir utnyttet, sier Lopez.

Dagen etter skal hun på flyplassen for å møte ei kvinne som emigrerte til Spania for noen år siden og nå er kommet for å hente dattera. Faren nekter å la dattera reise.

Litt tall og statistikk kan gi en forklaring på hvorfor så mange vil reise. Gjennomsnittslønna for ei kvinne er på 1225 kr i måneden. Dette er 30 prosent lavere enn menns gjennomsnittslønn. 60 år med samme parti har bidratt til at Paraguay skårer 2,4 poeng på Transparency Internationals indeks over korrupsjon på en skala fra 1 til 10, der 10 er best. Det har rekord som det lengstlevende diktaturet i Latin-Amerika med Alfredo Stroessner ved makta fra 1954 til 1989.

Alarmerende utvikling

I et virvar av røde jordveier leter vi etter en grunnskole helt på grensa til Argentina. Lopez vet om skolen fordi den tidligere direktøren sto fram i media for en stund tilbake. Hun var forvilet og ville ha oppmerksomhet rundt bivirkningene av emigrasjonen, særlig den vanskelige situasjonen til barna som var etterlatt av mødrene. Direktørens budskap var at staten måtte gjøre noe drastisk for å snu utviklingen der hovedprosjektet til en stor del av befolkningen var blitt å forlate landet. Når vi til slutt finner skolen vitner stillheten om at det er sommerferie. Koordinator Mery

Ada Rodriguez har fått tilbud fra søsknene i Spania om hjelp til å emigrere, men har bestemt seg for å bli. Hun innrømmer at hun av og til lurar på hvordan livet ville vært om hun hadde dratt.

Gomez tar heldigvis imot oss, lærerne har siste samling før sommeren.

– Utvandringen er så stor at vi begynte å føre statistikk, forteller han.

Skolens statistikk viser at hver tiende elev har opplevd at en eller begge foreldrene har emigrert.

– Av de foreldrene som er dratt er det 45 mødre, 10 foreldrepar og kun sju fedre. De aller, aller fleste har reist til Spania.

– Det var også to lærere som dro. Ingen av dem jobber som lærere i Spania, jeg vet at en av dem har hatt det veldig vanskelig.

Familien ødelegges

Skolen har elever som først og fremst kommer fra fattige kår. De har god kontakt med hjemmene.

– Hva er hovedgrunnen til emigrasjonen?

– Håpet om bedre økonomi, de vil dra for å tjene penger og så komme tilbake.

Ideen er alltid at oppholdet i utlandet skal vare kortest mulig. Men det er ingen som kommer tilbake, sier Gomez.

Gomez mener at målet med reisen, som i de fleste tilfellene er å forbedre situasjonen til barna, ofte ikke blir nådd.

– Jeg er bekymret for sønnen min. Jeg vet ikke hvor han er og det er fem måneder siden jeg har hørt noe fra han, sier Christina Augustina Lopez. Hun er nå eneforsørger for barnebarna Ada Celia og Nicolas.

Liksom turist

I 2002 reiste broren Arnaldo etter, ved hjelp av penger som storesøster sendte fra Spania.

– Du må late som du er turist og ha rundt 1000 euro i lomma for at de skal slippe deg gjennom passkontrollen på flyplassen. Det var slik Arnold gjorde det.

Men mens storesøsteren stortrivdes, var det ikke enkelt for Arnold. Han jobbet svart, hadde strøjobber, og fikk ikke arbeids- og oppholdstillatelse. Arnold reiste på ferie til Paraguay etter tre år. På vei tilbake til Spania ble han og kjæresten stoppet på flyplassen i Madrid og deportert tilbake til Paraguay.

– Du aner ikke hvor dårlig spanske myndigheter behandlet dem. De ble satt i fengsel i tre dager. Politiet tok alle gjenstandene deres: Kamera, videoapparat, klær, alt. De ble deportert tilbake uten bagasje i et fly sammen med andre latinamerikanere. Blant de som var i dette flyet var det ingen som fikk tingene sine tilbake – til tross for at de hadde fått papirer på at bagasjen skulle ettersendes, sier Rodriguez.

Broren og kjæresten bodde hos Ada og familien hennes i tre måneder. Så ville de prøve lykken på nytt. Denne gangen reiste de til Spania via Frankrike i påska for at det skulle virke som de var på påskeferie.

Blir egoistiske

– Jeg ga dem alt mens de bodde hos meg: Mat, husrom, klær... De sa de ville betale tilbake, men det har jeg ikke sett noe til. De ringer heller ikke lenger. Det er som om pengene de tjener i Spania gjør dem mer egoistiske. Nå når de selv har alt glemmer de familien og hvor vanskelig det er her.

Med ett går Rodriguez over til å snakke guarani med nevøen. Paraguay har to offisielle språk og guarani er urbefolkningens språk. De snakker om hva materialismen i Spania gjør med mange som har emigrert.

Ada Rodriguez fikk også tilbud om hjelp fra storesøster til å dra over, men bestemte seg for å bli. Men forholdene er vanskelige i Paraguay, og hun innrømmer at hun av og til tenker på hvordan livet kunne vært om hun hadde dratt.

– Hvorfor tror du at det er så mange kvinner som drar?

– Her er det få jobber, og enda færre til kvinner. Kvinner diskrimineres og tjener mindre enn menn. I Spania kan de tjene 1500 euros (Ca 13.000 NOK red.anm), her tjener du rundt 800 000, 900 000 guaranies (NOK 1150).

Ifølge FN ligger Paraguay på fjerdeplass av land med størst ulikheter i verden.

Hun har i dag lite kontakt med søsknene som er i Spania.

Far og sønn forsvunnet

På Mercado quatro, et av de største markedene i Asuncion, møter jeg ei bestemor som forsørger sine to barnebarn. Bestemor er Christina Augustina Lopez (69) og jobben hennes er å selge ferskpresset juice. Men hun liker ikke at vi snakker og tar bilde sånn i all offentlighet, så vi går inn i butikken til noen venner.

– Det er fem måneder siden jeg hørte fra sønnen min i Spania. Jeg aner ikke hvor han er. Jeg er så bekymret. Det verste er ikke å vite, sier Lopez.

Det er to år siden sønnen dro. Første året jobbet han og sendte penger, det siste året ble det vanskeligere. Og nå er det helt stilt. Bestemor Lopez er derfor eneforsørger for barnebarna. På fanget hennes sitter barnebarnet Ada Celia (5), men hun sender henne bort til storebroren slik at hun skal slippe å høre om alt det vanskelige.

– Hvor er moren til barna?

– De er separert, og hun dro til Argentina for fire, fem år siden, da Ada Celi var under et år. Hun kommer en gang i året for å besøke barna og bekymrer seg ikke en gang for om de er friske, sier Lopez med dårlig skjult bitterhet.

Den andres brød

Emigrasjon er blitt en egen business i Paraguay. Det finnes turistbyråer, som i tillegg til å organisere reisen, lærer folk hvordan de skal oppføre seg og kle seg når de kommer til Spania – alt for å lure myndighetene til å tro at de er turister.

I et herskapshus med fire etasjer, svømmebasseng og utallige rom, bor en advokat som gjerne tar imot en utenlandsk

journalist, hvis han kan få være anonym. Han er blant de som låner ut penger til mennesker som vil reise.

Advokatens liv er et godt eksempel på at Paraguay er et av de landene i verden med størst forskjell mellom fattig og rik. Ifølge FN ligger Paraguay på fjerdeplass av land med størst ulikheter i verden. Denne klasseforskjellen blir også brukt som forklaring på emigrasjonen, som er fem ganger høyere enn gjennomsnittet i verden.

– Vi organiserer reisen, for å si det sånn, med flybillett, hotell de tre første nettene, samt kontanter. 99 prosent av de jeg låner ut til er kvinner, som i de fleste tilfellene ender opp med å jobbe som hushjelper.

Advokaten sier han ikke er interessert i å låne ut til menn fordi det ikke fins like mange jobbmuligheter for dem i Spania, og de er dermed ikke sikre betalere. Han har holdt på med dette i seks, sju år og har sendt 50 personer. Lånesummen

per person er nesten alltid 3000 euro. Låntakerne betaler summen tilbake i løpet av sju måneder i sju ulike kvoter.

– Hvor mye tar du i renter?

Advokaten dveler. Han svarer ja på spørsmål om 25 prosent, ja til 50 og også ja til 100 prosent. Han vil ikke si det eksakte tallet, men det er snakk om minst det dobbelte av lånesummen.

– Vet du hvorfor vi må ta så stor avkastning? Å låne ut til emigranter innebærer stor risiko for oss, sier han.

Den siste historien

Noen kilometer utenfor sentrum av Asuncion står det et hus der gardinene er trukket for. Det er mørkt innenfor vinduene. Her skulle det bodd tre gutter, alene. Guttene var 15, 12 og 5 år da mora dro til Spania. Den eldste tok fra det tidspunktet på seg farsrollen og forsørget seg og søsknene med de pengene moren sendte fra Spania. Den biologiske faren har aldri vært en del av familien.

– Den eldste gutten har reist til Argentina, de to minste til mora i Spania, forteller en nabo.

Jordveien utenfor det tomme huset er glødende rød og varm. □

Resultatet kan være at familien splittes.

– De som har mødre i Spania er de som har mobiltelefoner av nyeste modell, Nintendo, datamaskiner og fine klær. Alt det materielle er på plass. Men når det gjelder læringsevne og atferd som henger sammen med barnets følelsemessige og psykologiske tilstand, skjer det en tilbakegang.

– Er det mulig å merke på en elev at mor eller far har reist?

– Du ser det på alt – fra klær til oppførsel, konsentrasjon, de faglige resultatene og forholdet til skolekameratene. De blir mer aggressive, du merker at de har et stort sår inni seg. Barn som har vært veldig utadvendte blir med ett innadvendte. Vi er veldig bekymret for mange av dem.

Alle rammes

Det fins knapt en familie i Paraguay som ikke rammes av emigrasjonen. En undersøkelse utført blant elever fra 127 ulike familier viser at i 114 av tilfellene har et familiemedlem emigrert, i halvparten av tilfellene foreldre eller søsken.

Ada Christina Quintana de Rodriguez er en av de som ble igjen. Hun står på kjøkkenet i huset sitt i Asuncion der hun bor med mann og datter, og lager mat. Av seks søsken har fire dratt til Spania. En av brødrene kom tilbake etter to år.

– Det er sju år siden storesøster Maria Eugenia dro til Spania. Hun hadde ikke arbeids- og oppholdstillatelse, men fikk hjelp av fars spanske sjef. De fire barna hennes ble igjen med vår mor. De dro etter da de var ferdige med grunnskolen, sier Rodriguez.

Diskriminert ved lov

Kvinner som jobber som hushjelper, det vil si en femtedel av arbeidsaktive kvinner, har ikke en gang rett til kontrakt i følge arbeidsmiljøloven i Paraguay.

Clyde Soto er leder for organisasjonen CDE (Centro de Documentacion y Estudios) som driver med samfunnsforskning, spesielt i forhold til kvinner og likestilling.

CDE har i samarbeid med ILO, den internasjonale arbeidsorganisasjonen, sett på rettighetene til tjenestefolk, det som på engelsk kalles domestic workers.

– Tjenestefolk er de eneste som ikke omfattes av arbeidsmiljøloven, sier Soto.

Noen eksempler; i loven står det at det er lov å jobbe opp til 12 timer, mens en vanlig

arbeidsdag ellers er 8 timer. Det står også at det er lov å betale tjenestefolk 40 prosent av vanlig minstelønn, det vil si 600 kroner i måneden.

Det verste er kanskje likevel at de som utfører denne type arbeid ikke har rett til skriftlig arbeidskontrakt. 93 prosent av de som kommer under kategorien domestic workers er kvinner.

– Det er den vanligste jobben blant kvinner i Paraguay, sier Clyde Soto.

Unge i Kina, spesielt i byene, er del av den globale kulturen, hører på lik musikk, går i like klær og ser de samme filmene. I større og større grad bryter de også med tradisjonelle kjønnsrollemønstre.

■ ■ ■ **TEKST OG FOTO:**
B. MIREE ABRAHAMSEN,
STATSSTIPENDIAT, UTSENDT AV
NORGES FORSKNINGSRÅD VED
YUNNAN UNIVERSITY

Kvinneliv i turbo-Kina

Spranget fra de kjedelige Mao-dressene til dagens Kina med alle vestens kommersielle verdier er gigantisk. Lipgloss, sexbutikker og fashionshows er blitt daglig kost, til noens glede – og andres forargelse. Med på lasset fulgte imidlertid også en ny åpenhet mellom kjønnene. Hvordan opplever unge kvinner denne endringen? Og hva drømmer de om?

Liu Lifen (29) sitter midt i det store atelieret sitt, bare et steinkast fra Nordica, der hun snart skal organisere en utstilling for kvinnelige kunstnere i Kunming. På bordet står et askebeger, en kopp og en rekke krukker med te, deriblant provinsens berømte pü'er-te. Lifen er en lang, ettertenksom kvinne, men bak roen finnes en overraskende styrke og vilje.

– Jeg kommer fra en landsby, Shilin, der de færreste har utdanning. Mor er analfabet og far avsluttet utdannelsen sin etter grunnskolen, men han interesserte seg for arkitektur, og tok opp faget siden. Helt utenom vanlig skikk og bruk, ble søsteren min og jeg sendt til byen for å studere.

Byen er Kunming, provinshovedstad i Yunnan, en av Kinas fattigere provinser som ligger klemmt inn mot tibetanske fjell og laotisk jungel i sørvest-Kina, tre og en halv times flytur fra Beijing.

– På ungdomsskolen begynte jeg å interessere meg for kunstfaget, men da jeg gikk ut av videregående var jeg usikker på hva jeg ville. Til sist søkte jeg og en venninne kunstakademiet sammen.

Begge kom inn.

I kulturskvis

Mens vi snakker, kommer folk inn og slår seg ned i sofaen. Her er det åpne dører. Siden Lifen ble sendt fra landsbygda, har hun bodd 13 år i Kunming. Det er her hun har vennene sine, her og i Skandinavia. Hun legger ikke skjul på at hun føler seg nesten fremmed i forhold til kulturen i landsbyen.

Lenge nølte Lifen med å gå ut i arbeidslivet. Selv etter at hun var ferdig med akademiet, tvilte hun på at hun ville jobbe som kunstner. Istedet havnet hun i 2005 på Hyllie Park Folkehøgskola i Sverige. Pussig nok uteble det store kultursjokket.

– Vi unge i Kina er del av den globale kulturen, hører på lik musikk, går i like klær, ser de samme filmene. I tillegg hadde jeg jobbet i tre og et halvt år i Nordica, og var blitt kjent med skandinavisk væremåte gjennom de mange kunstnere og kulturutøvere som stakk innom.

I Sverige fikk Lifen plutselig masse fritid, og hun tok opp malingen, og videokunst. Hun har blitt en nøkkelperson i kunstmiljøet i Kunming, og har også stilt ut, både i Kina, Norge og Sverige.

Et likestillingssprang

Lifen er ikke redd for å kreve sin plass, og synes det er naturlig at hun skal ha like karrieremuligheter som en mann.

– I min generasjon er det stor likhet mellom kjønnene. Men jeg mener at kvinner og menn alltid vil spille ulike roller. For eksempel så bør menn ta seg av de tunge gjøremålene, da føler man seg godt behandlet. Jeg så en parallell i Sverige en gang jeg var ute og handlet med mine vertsforeldre. Da jeg tilbød meg å hjelpe mannen i huset med bæringen, ble han faktisk litt forundret. Han hadde ikke forventet en slik gest fra en jente.

Lifen sier at likestillingen i Kina har gjort store sprang framover i løpet av få generasjoner.

– Blant min foreldregenerasjon er det menn som tar avgjørelsene, og for dem var det naturlig at det var mannen som skulle ut i arbeidslivet. Her er det viktig å skille

– I min generasjon er det stor likhet mellom kjønnene. Men jeg mener at kvinner og menn alltid vil spille ulike roller, sier Liu Lifen.

mellom by og land. I landsbyen min er det ingen som har lært å tenke over disse spørsmålene. Men i byene har man alltid vært mer opptatt av utdanning, presset på ungene er større, foreldrene ønsker at ungene skal få en god stilling – og dermed sikre foreldrene en sikker alderdom. Her ser vi at ettbarnspolitikken kan ha bidratt til en større balanse mellom kjønnene. Er man i by, og har "bare" en datter (på landet får bøndene en ekstra sjanse til å få en sønn, hvis førstefødte er jente. journ.anm), er det hun som må sikre inntekten når foreldrene blir gamle.

Stanser utviklingen?

Lifen som bor hjemmefra føler kanskje et stikk av dårlig samvittighet? For å hjelpe husholdningen hjemme, selger hun håndlagde sko som moren lager, og sender penger hjem. Hun viser meg en kiste full av tøysko.

– Det tar mor to uker å lage et par, sier hun og viser meg forskjellige farger.

For det får hun et par hundre kroner. Det er ikke mye. I byene kan man nok slå seg opp, men på landsbygda er det langt fra turbokapitalismens glansbildevirkelighet.

På Wikigenders oppslagsside om likestilling i Kina (Gender Equality in China), understrekes det at selv om det har vært mange positive trekk i utviklingen, ser det nå ut som om den økonomiske utviklingen faktisk forårsaker en viss tilbakegang for kvinnene, spesielt for de som bor i landlige strøk. Kvinner synes å bli diskriminert i arbeidsmarkedet, og de er lite politisk aktive. Kun 20.3 prosent av parlamentsmedlemmene er kvinner.

På hjemmebane har likevel ettbarnspolitikken gjort familien til en liten enhet, og mor og far blir oppmuntret til å løse spørsmål om barnets helse, oppdragelse og utdanning i fellesskap. I skilsmisssaker er det vanligst at moren får ansvaret for barnet, men det er ingen regel, og finner retten det for godt at faren er bedre rustet til å ta seg av barnet, kan ansvaret like gjerne falle på ham.

Kvinneunderskudd

Lifen tenner en røyk.

– Blant mine jevnaldrende diskuterer gutter og jenter problemene sammen før man tar en avgjørelse. I disse dager foretrekker også menn at kvinner er ute i arbeidslivet. Livet i Kina er blitt dyrt. De innser at livet er lettere med to lønninger. Tidligere var det kanskje slik at menn ble foretrukket som arbeidstakere, men nå er det hipp som happ. Det er ikke tvil om at ulike kulturer utenfra også har hatt stor påvirkning på denne utviklingen.

Det offisielle Kina mener...

I dokumentet «Gender Equality and Women's Development in China», som man finner på nettsidene til Permanent mission of the People's republic of China to the United Nations office at Geneva and other international organizations in Switzerland, understrekes det at kvinner og menn har like rettigheter, nedfelt i konstitusjonen. Videre sier man at staten har utarbeidet spesielle retningslinjer i forhold til å ta hensyn til kvinners rolle i den fremtidige økonomiske og sosiale utviklingen. I den todelte nasjonale handlingsplanen Outline for the Development of Chinese Women viser man hvordan man planlegger å gjennomføre Platform for Action – en veiviser mot likes-tilling, vedtatt 1995 i Beijing. Siden mange av målene i den første delen er oppnådd, offentliggjorde staten i 2001 hva man vil jobbe med frem til 2010. Her nevnes 24 konkrete mål innen seks områder der kvinners posisjon skal forbedres; økonomi, jus, miljø undervisning, beslutningsprosesser og administrasjon og helse.

Lifen har en storesøster og en lillebror. Hun er selv født før ettbarnspolitikken trådte i kraft i 1979, broren etter – og måtte dermed skattes for.

– Ja, han kostet rundt 10.000 yuan, sier Lifen med en filosofisk liten latter.

At de er tre gjør at fremtiden ser lettere ut enn for mange. Lifen og søsteren er i byen, broren hos foreldrene. Lifens bondeforeldre, som ikke egentlig har noen inntekt, men lever av den maten de dyrker, kan ikke forvente seg pensjon, eller noen spesiell annen støtte om noe skulle gå galt.

– Far, for eksempel, har diabetes, men forsikring. Uten forsikring ingen støtte. Man har rett og slett ikke råd til å bli syk.

Folk i Kina vil tradisjonelt sett ha gutter. Kvinner giftes jo bort, og hadde man bare ett barn, eller bare jenter som kanskje ikke fikk jobb, ville alderdommen bli problemfylt.

– Det finnes fremdeles steder der folk tenker at det å få en datter er å miste ansikt, sier Lifen.

Og det på tross av at Kina nå har et enormt overskudd av nettopp menn. På grunn av kjønnsselektiv abortpraksis, vil tusener av menn aldri få oppleve å gifte seg. Det er rett og slett ikke nok kvinner.

Fra husfrue til filmstjerne

Spranget fra livet i landsbyen til storbylivet er enormt. Blankpussede vinduer frister med alskens, Maos lille røde er for lengst byttet ut med håndbok i fransk

manikyre. I dag heter det fra offisielt hold at Mao hadde 70 prosent rett, og 30 prosent feil. Men mange bryr seg ikke lenger om Mao og hans ideer om massene og det kollektive. Individet krever stadig mer plass til fordel for det store fellesskapet.

Hva drømmer unge kvinner om i et slikt samfunn?

Lifen ler litt før hun svarer.

– Den høyeste målestokken for suksess i dag er å være filmstjerne. Unge jenter drømmer om dette; berømmelse, penger, ære. Det er det ypperste bevis på karriere. Personlig tenker jeg ikke mye over slike mål, og føler meg så langt fra Beijing av og til – jeg vet lite om den berømte Beijingoperaen, kulturen og maten er annerledes. Livet i de store byene er et annet liv. Det som er sikkert er at dagens kvinneideal, er galakser fra tidligere ideal. Tidligere var det om å gjøre å fø masse barn, være husfrue, kunne lage mat og være en god oppdrager. Kvinnene la ære i å få dette til, sier Lifen.

– Holdningene til kvinner er også forandret. Kroppen har blitt et middel. I åttiårene begynte man å arrangere skjønnhetskonkurranser. I begynnelsen synes folk det var merkelig, ja rett og slett skamfullt. Nå sloss man om å få være med, sier hun tørt.

Seksuell revolusjon?

Tradisjonelt har kyskhed og tilbakeholdenhet vært idealet når det gjelder kvinner og seksualitet i Kina. Selv om det er store forskjeller på by og land, er det utrolige endringer Kina gjennomgår også på dette feltet. I den kanadiske dokumentaren «China's Sexual Revolution», kan man se hvordan sexbutikker og markeder spretter opp som paddehatter, den frilynte jenta Muzumei stønner seg gjennom sine egne orgasmer og rett inn i den kinesiske dagligstua via nettet. Selv om det til enhver tid sitter tusenvis av mennesker og sensurerer sider med den slags innhold, finnes det alltid smutthull.

Om utdanning

På All-China Women's Federation hjemmesider kan man lese at utdanningskløften mellom menn og kvinner stadig reduseres, dessuten synker stadig prosenten av anal-fabetisme. I 1995 var den totalt på 17% (hos kvinner 24%, menn 9%), mens i 1999 hadde tallet sunket til 15 prosent av den totale befolkningen (22% av den kvinnelige delen, hos menn fremdeles 9%).

MER OM DETTE:
<http://www.women.org.cn/english/english/fact/mulu.htm>

Liu Lifen har forlatt landsbyens tradisjonelle liv, og synes det er naturlig at hun skal ha like karrieremuligheter som en mann.

Men er disse ekstreme forandringene noe som gjelder mannen i gaten?

– Eldre snakker ikke mye om sex, mens de unge søker til nettet der alt er å finne. Man snakker ikke om sex med foreldrene sine, kun til venner, og da fortrinnsvis til venner av samme kjønn. På skolen har man god og grundig seksualundervisning, men elevene er for sjenerte til å diskutere emnet der. Det er nok mer åpenhet rundt sex i Skandinavia. Jeg husker en gang i Gøteborg, jeg gikk forbi en sexbutikk, og jeg undret meg over at den lå der så åpent i landskapet – som et supermarked! I Kina

er det masse slike butikker, men de ligger gjemt, man har en spesiell dør og blandede vinduer, folk er redde for å tape ansikt. Kundene på innsiden er skamfulle. Når det gjelder åpne eksponeringer, slik som Muzumeis kringkasting av sin egen seksualitet, mener jeg at det ikke er bra. Kanskje det er fint for henne personlig, men jeg synes offentligheten skulle skjermes. Det er fremdeles noen ting som bør forbli private, hemmelige, slår Lifen fast.

Drømmer om «vanlig liv»

Lifen har en kjæreste, foreløpig ukjent for

foreldrene hennes. Han er en 23 år eldre skulptør. Lifen forteller at det er fint å ha en partner som holder på i samme bransje. Hun tenner seg nok en røyk.

Det har blitt ettermiddag. Lifen må male videre, og så må hun av gårde for å ordne med den store utstillingen som snart rigges. Dessuten skal hun snart ut og reise igjen. Lifen har mange mål, og lar seg ikke stanse. Hun innrømmer at det ikke alltid er enkelt økonomisk.

– Neste år må jeg leie ut deler av atelieret mitt. Jeg er heldig og har fått leie det flotteste studioet i hele bygget, men jeg vil lage et artist-in-residency-program her, og jeg har nok plass til minst en kunstner til, sier Lifen og stumper røyken.

– Jeg må holde opp med denne røykingen. Jeg er snart 30, og vil ha barn, vet du. Lifen tenker litt, før hun fortsetter: – Jeg vil gjerne gifte meg, ha barn og familie. I Kina er jeg nok litt spesiell. Jeg vil være vanlig. Ha et vanlig liv. □

Yunnan og Kunming

Kunming er provinshovedstad i Yunnan som ligger sørvest i Kina. Byen er relativt beskjedent i kinesisk målestokk, med en innbyggermasse på knappe en million. Yunnan huser 26 av Kinas 56 minoriteter, og byen preges til en viss grad av etniske innslag. TCG Nordica er et internasjonalt galleri og kultursenter i Kunming. Galleriet arrangerer flere kulturmøter i alle sjangre mellom de stedlige kulturorganer, som for eksempel Yunnan Provincial Museum og Yunnan Arts Institute og institusjoner i Skandinavia. De er også opptatt av å profilere minoriteter, uansett bakgrunn. Nordicas formål er å øke den generelle multikulturelle forståelsen gjennom sine ulike arrangementer.

Kilder:

Permanent mission of the People's republic of China to the United Nations office at Geneva and other international organizations in Switzerland:
<http://www.china-un.ch/eng/bjzl/t210715.htm>

<http://www.women.org.cn/english/english/fact/mulu.htm>

Aftenposten

Wikipedia

Wikigender

Likestilling i krisetider:

Et hav av nye muligheter?

Finanskrisen har spredt seg raskt verden over de siste månedene og fortsetter å ødelegge store deler av økonomien. Krisens innvirkning er global, men effektene er forskjellige i ulike land og har ulik innvirkning på kvinner og menns liv.

■ ■ ■ TEKST: TOIKO KLEPPE, FOKUS

I den vestlige delen av verden mister vi jobben. I utviklingsland havner de som allerede levde på eksistensminimum før krisen i ekstrem fattigdom. I land som India og Kina trues den nye middelklassen til å gå tilbake til den fattigdom de kom fra noen tiår tilbake.

Krisens innvirkninger har også forskjellige effekter på kvinners og menns liv, både i I- og U-land. Hvordan kan vi se til at krisens kjønnsperspektiver ikke glemmes bort? Hvordan kan vi sikre at spesifikke krisetiltak tar hensyn til kvinners og menns ulike behov? Kan krisen dessuten åpne opp for nye muligheter som styrker kvinners stilling og forandrer stereotype kjønnsroller?

På FNs Kvinnekommisjon (Commission on the Status of Women – CSW) i New York 2–13. mars i år, var et av temaene «Gender Perspectives of the Financial Crisis.»¹ Dette ble blant annet diskutert på et ekspert-panel torsdag 5. mars, med Sakiko Fukuda-Parr (professor ved New School Graduate Program in International Affairs, USA) og Stephanie Seguino (professor ved University of Vermont, USA) blant andre.

– Å inkludere en kjønnsanalyse er smart økonomisk politikk, og nå er tiden inne for å praktisere denne politikken. Dette var professor Seguinøs hovedpunkt under ekspert-panelet. Kjønnsperspektivene på krisen er omfattende, særlig i forhold til den økende fattigdommen i mange land – men det er ikke alltid at de blir synliggjort og tatt med i tiltakskalkylene. Likviditetskrisen for mange banker har for eksempel en negativ effekt på mikrokreditt-prosjekt som ofte har kvinner som målgruppe. Matkrise er også et resul-

tat av den økonomiske krisen og stigende priser på drivstoff – disse effektene faller på kvinners skuldre, særlig i fattige familier hvor minst 80 prosent av inntektene ofte går til mat.

Mange utviklingsland vil dessuten være påvirket av minkende pengeoverførslor fra familiemedlemmer som bor i I-land. Pengeoverførslor gir kvinner større selvstendighet og kontroll over familien og er særlig viktig for husholdninger hvor kvinnen er eneforsørger, ikke minst i land hvor kvinner har begrenset eller ingen eierskapsrett. Studier i Afrika sør for Sahara viser at når husholdningenes inntekter minsker, øker sansynligheten for at flere jenter vil bli tatt ut av skolen. Hva risikoen for mindre bistand ville bety for mange utviklingsland kan en bare tenke seg.

I rikere land har krisen også ulike innvirkning på menns og kvinners velvære, ikke minst i forhold til arbeidsløsheten. Menn er vanligvis i en bedre posisjon til å parere krisetider. De har i snitt høyere lønn enn kvinner og mer ressurser. Den skjeve fordelingen av omsorgsansvar mellom menn og kvinner begrenser også kvinners jobbmuligheter. Kvinner har mindre mobilitet og mindre tilgang til arbeid utenfor hjemmet fordi de er pålagt den største byrden av husholdnings- og omsorgsarbeid. I et globalt perspektiv utgjør kvinner dessuten flertallet av de som er «fleksibel arbeidskraft» – med andre ord de som er sist inn og først ut på en arbeidsplass. I krisetider betyr det ofte at de forblir utestengt av hele arbeidsmarkedet og det er derfor sannsynlig at enda flere kvinner vil bli tvunget inn i uformelt arbeid.

I forhold til hvilke tiltak det er behov for, la panelistene stor vekt på at det offentlige må ha en kjønnsanalyse på alle investeringer og krisetiltak. Regjeringer i utviklingsland med lite ressurser bør først og fremst investere i kvinners jordbruk. Ifølge Seguino ville det bety at produktiviteten i landbruket ville stige med 10-15 prosent i en rekke afrikanske land. Dette ville bidra til å øke den generelle produktiviteten i landet og redusere matvareprisene. Å investere i kvinnelige bønder er derfor en fordel for alle.

Ikke minst må investeringer i skole og helse ikke bli undervurdert, særlig for de positive effektene på kvinners situasjon. Seguino understreker i en artikkel at ressursene til økonomiske stimulanspakker må brukes til å skape arbeid både for menn og kvinner. Regjeringer bør ikke bare investere i fysisk infrastruktur som gagnar byggsektoren, men også bevilge midler til sosial infrastruktur gjennom å investere i helse, utdanning, barnepass og andre sosiale tjenester. Dette vil skape arbeidsplasser for kvinner, siden disse er kvinnedominate sektorer, og det vil delvis være en buffer for kvinner, barn, syke og eldre mennesker mot negative effekter av krisen. Utgifter på sosial infrastruktur bidrar dessuten til langsiktig økonomisk tilvekst ved å øke produktiviteten. Det er derfor, som Seguino understreker, ikke bare en menneskelig investering, men det er god økonomisk sans og fornuft.

Dog glemmer både Seguino og hennes kollegaer at å se verden med et kjønnsbevisst blikk er mye mer enn bare å se kvinners situasjon og muligheter. Om vi ikke begynner også å gi menn et kjønn, risikerer kvinnebevegelsen å grave sin egen skyttegrav hvor ordet kvinne alltid kommer til å være synonymt med kjønnskonseptet. Dette er ikke minst viktig i forhold til å analysere makten og metodene til de som er ansvarlige for krisen, som for det meste er menn. Hadde vi for eksempel vært i dagens situasjon om Lehman Brothers egentlig hadde hett Lehman Sisters?, som Nicholas Kristof spurte i The New York Times.² Om vi klarer å vise at ikke bare kvinner har kjønn, men også menn, kan vi være sikre på å se alle krisens innvirkninger.

Finanskrisen skaper enorme utfordringer. Verdens ledere må i denne situasjonen ikke skyve fra seg likestillingsproblemene i troen på at det kan vente til bedre tider. Isteden må de se at en kjønnsanalyse av problemstillingen kan bidra til å løse finanskrisens negative effekter. I tillegg skaper krisen nye muligheter til å stille spørsmålstegn ved stereotype kjønnsroller i alle land og kulturer. □

SIDEBLIKK >>

Egypt: Kvinner lærer selvforsvar mot seksuell trakassering

– Jeg var på vei hjem fra skolen da jeg ble overfalt, forteller 14 år gamle Shaza Saaed. – Men nå har jeg lært å forsvare meg selv og er ikke redd lenger. Jeg synes alle jenter bør ta et selvforsvarskurs.

Shaza er en av mange kvinner i alle aldre som har meldt seg på kurs i selvforsvar. Seksuell trakassering er ikke et tema som det åpent blir snakket om i det egyptiske samfunnet. I følge en undersøkelse fra Egyptisk senter for kvinners rettigheter (Egyptian Centre for Women's Rights) uttaler 83 prosent av en gruppe på 2000 kvinner at de har vært utsatt for en eller annen form for trakassering. I en tilsvarende undersøkelse innrømmet 2 av 3 menn at de hadde trakassert eller mishandlet en kvinne ved en eller flere anledninger. I følge Nihad Aboul-Qumsan som står bak undersøkelsen, legges skylden altfor ofte på kvinners utfordrene klesstil.

– Flesteparten av de spurte uttalte at trakasseringen ikke ville skje dersom kvinner kledde seg mer sømmelig. Men når vi spurte kvinnene om hva de hadde på seg da de ble mishandlet, svarte 70 prosent at de hadde hatt på seg hodeplagg eller hijab.

Egyptiske kvinner rapporterer sjelden overgrepene i frykt for offentlig utskjemming eller tap av ære for deres familier. Det er uansett liten sympati hos politiet for denne type saker. Men regjeringen har på sine innsett at dette er et problem, og et nytt lovforslag som kriminaliserer seksuell trakassering skal legges frem for Parlamentet. Det vil da bli lettere for kvinnene og anmelde forholdene. Kvinnene på selvforsvarskursene understreker imidlertid at det i tillegg er behov for en større innsats fra det egyptiske samfunnet og en motreaksjon fra mennene selv.

Kilde: BBC News, Kairo

Globale finansledere adresser finanskrisen

Finansiering for likestilling?

Sierra Leone: Kvinners tilgang til makten – stemme for stemme

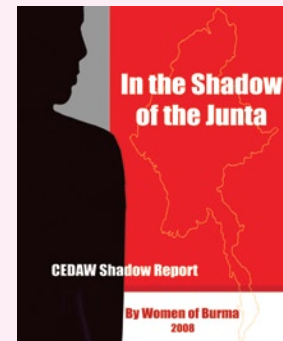

I Kailahun, Sierra Leone, den fattigste regionen i ett av verdens fattigste land, prøver kvinner å påvirke temaer som angår dem, ved å engasjere seg i politikken. – Vi kvinner må arbeide for endringer innenfor temaer som engasjerer og angår oss, sier Marie Jalloh som er en av 17 kvinner i Parlamentet.

– Og vi er nødt til å ta avgjørelser basert på kunnskap om våre liv, helse, utdanning, økonomi og en generell styrking av kvinners rettigheter. Den eneste måten å få til det på er ved å komme i maktposisjon. Den internasjonale organisasjonen Oxfam arbeider sammen med lokale kvinnegrupper for å styrke deres politiske maktposisjon. – Vi oppdaget at en av konsekvensene av krigen i Sierra Leone er dårlig styresett og en ekskludering av marginaliserte grupper, sa Vrinda Dar fra Oxfam. – Uten et godt styresett vil ingenting fungere, så derfor bestemte vi oss for å arbeide for en likestilt representasjon av kvinner i politisk lederskap. Programmet retter seg mot maktens ulike nivåer, fra administrative enheter i myndighetsapparatet til lokale råd i distriktene, der målet er å bryte ned barrierer for kvinners adgang til politikken.

LES MER:
WWW.IRINNEWS.ORG/REPORT.ASPX?REPORTLD=83393

Burma: Skyggerapport til CEDAW

I høst leverte burmesiske kvinneorganisasjoner (Women's League of Burma) sin første skyggerapport til komiteen for FNs kvinnekonvensjon (CEDAW committee). I skyggerapporten kritiserer kvinneorganisasjonene det burmesiske militærregime for ikke å forstå definisjonen av kjønnsdiskriminering og formålet med FNs kvinnekonvensjon, og at militærregimets manglende anerkjennelse

av den diskrimineringen burmesiske kvinner utsettes for i liten grad setter dem i stand til å iverksette tiltak som ivaretar kvinners rettigheter.

HELE SKYGGERAPPORTEN KAN LESES HER:
[HTTP://WWW.WOMENOFBURMA.ORG/REPORT/INTHESHADOW-JUNTA-CEDAW2008.PDF](http://WWW.WOMENOFBURMA.ORG/REPORT/INTHESHADOW-JUNTA-CEDAW2008.PDF)

1) S. Seguino (2009) «The Global Economic Crisis, Its Gender Implications, and Policy Responses» Paper prepared for Gender Perspectives on the Financial Crisis Panel at the Fifty-Third Session of the Commission on the Status of Women, United Nations, March 5 2009 - http://www.uvm.edu/~sseguino/pdf/global_crisis.pdf.
2) 7. februar 2009 - http://www.nytimes.com/2009/02/08/opinion/08kristof.html?_r=2

KJØNNSCROLLER I ENDRING
Beatrice Munah Sieh er Liberias politisjef,
utnevnt av president Ellen Johnson Sirleaf
i 2006. Foto: Sidsel E. Aas

« SIDEBLIKK

WHO: 10 fakta om kvinners helse

Selv om forventet levealder ofte er høyere for kvinner enn menn i de fleste land, bidrar en rekke helse og sosiale faktorer til at redusert livskvalitet for mange kvinner. Ujevn tilgang på informasjon, omsorg og grunnleggende helsetjenester øker kvinners helserisiko. Diskriminering på bakgrunn av kjønn fører til risiko for kvinners helse, inkludert fysisk og psykisk vold, seksuelt overførbare sykdommer, HIV/AIDS, malaria og kroniske lungesykdommer. Røyking er en økende trussel blant unge kvinner, og svangerskapsrelatert dødelighet fortsetter å være høy i mange land i Sør.

Verdens Helseorganisasjonen har utarbeidet et faktahefte med ti hovedområder som har alvorlige konsekvenser for kvinners helse, der følgende årsaker listes opp: røyking, HIV/AIDS, fysisk og psykisk vold, seksuell overgrep, tidlig ekteskap og liten informasjon om seksuelle overførbare sykdommer, barnemødre, mødredødelighet, malaria, lungesykdommer som følge av innendørs matlaging over åpen ild, øyensykdommer med bakgrunn i dårlig tilgang til helsetjenester og kjønnsdiskriminering.

LES MER: WWW.WHO.INT

Sri Lanka: Stopp overgrepene mot kvinner

I følge Human Rights Watch har over 2000 mennesker blitt drept i konflikten i Sri Lanka. Flere tusen er skadet og rundt 150 000 sivile er i en alvorlig krise som følge av kampene og mangel på humanitær bistand, særlig i de nordøstlige områdene av Sri Lanka. FN rapporterer at mange dør som følge av mangel på mat og medisiner. I tillegg så erfarer internflyktninger vold og brudd på sine menneskerettigheter, der særlig retten til liv med bakgrunn i begrenset mulighet til forflytning, fravær av humanitær assistanse, mangel på mat, sanitære forhold, medisinsk hjelp er frarøvet flyktningene av srilankiske myndigheter.

Flere internasjonale organisasjoner er særlig bekymret for kvinnes situasjon, der økende vold preger deres hverdag i tillegg til økende diskriminering.

Med utgangspunkt i FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet og FNs kvinnekonvensjon, har Asia Pacific Forum on Women, Law and Development tatt initiativet til et opprop der de ber Sri Lankas regjering om å følge opp sine internasjonale forpliktelser i forhold til å ivareta kvinners rettigheter spesielt.

LES MER OM OPPROPET HER:
WWW.APWLD.ORG/INDEX.PHP

Lønnsgapet mellom kvinner og menn større enn antatt

En ny rapport som ble lansert av ITUC (International Trade Union Confederation) i anledning den internasjonale kvinnedagen, avslører at lønnsgapet mellom kvinner og menn verden over antageligvis er mye høyere enn hva tall fra offisielle myndigheter viser. Rapporten «Gender (in)equality in the Labour Market» er basert på en undersøkelse der over 300 000 kvinner og menn i 20 land deltok. Rapporten plasserer det globale lønnsgapet på

22 prosent framfor 16,5 prosent som tidligere anslått i følge offisielle tall fra myndighetene. Rapporten bekrefter også at fagforeningsmedlemsskap, og særlig inkludering av kvinner i kollektive forhandlingsavtaler, bidrar til bedre inntekt for både kvinner og menn i tillegg til høyere lønn for kvinner sammenlignet med deres mannlige kollegaer relativt sett.

– Denne rapporten viser tydelig fordelene kvinner og menn har ved å fagorganisere seg, noe som blir mer og mer viktig i den nåværende globale finansielle krisen der jobber og levestandarder til millioner av arbeidere er truet, sa Guy Ryder, ITUCs Generalsekretær.

Andre hovedfunn beskrevet i rapporten inkluderer en bekreftelse av at kvinner med høyere utdanning erfarer et høyere lønnsgap sammenlignet med menn med lignende kvalifikasjoner og at gapet øker med alderen.

HELE RAPPORTEN KAN LESE HER:
WWW.ITUC-CSI.ORG/IMG/PDF/GAP-09_EN.PDF

Bistandseffektivitet, likestilling og kvinners rettigheter

I følge DAC (Development Assistance Committee) har reformer innen bistand, særlig Paris erklæringen om bistandseffektivitet (2005), åpnet opp for nye muligheter og mekanismer som ansvarliggjør både giverland og mottakerland til forbedret praksis, resultat og innvirkning. Men internasjonalt vedtatte utviklingsavtaler kan ikke oppnås uten at kvinners stilling

styrkes. DAC nettverket på kvinner og likestilling har derfor utarbeidet Guiding Principles for Aid Effectiveness, Gender Equality and Women's Empowerment med eksempler og forslag på hvordan politikk- og programrådgivere i donor og partnerland kan bidra til å nå vedtatte utviklingsmål gjennom å inkludere kvinner og likestilling.

LES MER: WWW.OECD.ORG/DATAOECD/14/27/42310124.PDF

President Johnson Sirleaf og hennes finske kollega Tarja Halonen, vil i fellesskap bidra til å bygge nettverk for en styrking av kvinners posisjon.

Vi vil, vi kan – la oss gjøre det

Med disse ordene innledet president Ellen Johnson Sirleaf en tre dagers internasjonal konferanse om kvinners rettigheter i Liberias hovedstad Monrovia. Skal hun lykkes, er hun helt avhengig av et langsiktig internasjonalt engasjement.

TEKST/FOTO: SIDSEL E. AAS, FOKUS

Rett innenfor gjerdet ved inngangen til en stor fotballstadion, tilfluktssted for mange familier under krigen i Liberia, danser en gruppe kvinner kledd i grønne

kjoler og knallrøde hodeplagg.

– Vi ønsker deg velkommen og takker vår president. Hun er en av oss, synger kvinnene og slipper hverandre til med ulike dansetrinn til rytmiske trommeslag. Kvinnene har reist langt for å delta på det flere av dem beskriver som den

største begivenheten som noensinne har funnet sted i Liberia. Over tusen deltakere fra alle verdens regioner, representanter for ulike FN-organisasjoner, multilaterale organisasjoner, sivilsamfunnsorganisasjoner, kvinneorganisasjoner og regjerings- og toppere fra Nord og Sør, har funnet veien

– Presidenten er en av oss, synger Liberias kvinner under den internasjonale konferansen i Monrovia

til Monrovia etter invitasjon fra president Ellen Johnson Sirleaf og hennes finske kollega, president Tarja Halonen. Hovedtema for konferansen, eller det arrangørene strengt tatt kaller et kollokvium med Johnson Sirleaf og Halonen som felles møteinnkallere, er kvinners deltakelse i fredsbevarende og fredsbyggende arbeid.

– Vi er samlet her for å feire den internasjonale kvinnetdagen, vedtatt av FN for flere ti år siden som en anerkjennelse av kvinners viktige bidrag til internasjo-

rettigheter og like muligheter i enhver sammenheng. Og på den måten sikre at 50 prosent av verdens befolkning har en mulighet til å bidra fullt ut i utvikling av en bedre verden for alle.

Presidentens løfte

Etter den blodige borgerkrigen som herjet Liberia på hele nittitallet, og drev 95 prosent av befolkningen på flukt, står president Johnson Sirleaf overfor enorme utfordringer. Liberia er et av verdens fattigste land,

«...å omforme et helt samfunn som fortsatt slikker sine sår, vil ta tid....»

nal fred og utvikling, sier Ellen Johnson Sirleaf i sin åpningstale.

– Kvinner har gjort store framskritt i løpet av disse årene når vi ser på politisk deltakelse og deres fremgang i økonomisk og politisk ledelse. Men fremdeles er det et stort gap mellom kvinner og menn, og en lang vei å gå før alle kvinner blir behandlet likeverdig med sin mannlige motpart, legger presidenten til før hun understreker at denne konferansen er et bidrag i å fremme kravet om kvinners like

og med 85 prosent arbeidsledighet blir risikoen for en oppblomstring av konflikten ansett for å være stor. Men det er allikevel mange som snakker optimistisk om stabilitet med bakgrunn i den rollen Liberias kvinner spilte og fortsatt spiller i arbeidet for fred. Liberias kvinner var til slutt de som fikk en framdrift i fredsforhandlingene i 2003, en historie så sterkt dokumentert i filmen «Pray the Devil back to hell» som flere av deltakerne fikk se under konferansen.

Da Ellen Johnson Sirleaf inntrådte som Afrikas første kvinnelig president i 2006, la hun i sin tale vekt på at hun forpliktet seg til å styrke kvinners deltakelse i offentlige beslutningsorganer. I tillegg så sa hun at hennes administrasjon vil styrke kvinners rettigheter innenfor alle områder, blant annet gjennom lovverk som ivaretar kvinners verdighet og slår ned på kriminelle handlinger kvinner utsettes for. Offisielle statistikker viser at kvinner er representert i de ulike nivåene av nasjonalt lederskap. Kvinner innehar 17 prosent av plassene i Senatet, 12, 5 prosent i Representantenes Hus, 31 prosent av ministrene og viseministrene er kvinner og 33 prosent av representantene blant lokale myndigheter er kvinner. Til tross for denne fremgangen, blir det understreket fra presidentens side at det fortsatt er viktig å få på plass mekanismer som sikrer kvinners kontinuerlige deltakelse i utviklingen av landet. I tillegg til å sikre at deres bidrag i fredsarbeid og fredsbevaring får en fremtredene plass.

At hun mener alvor i å fremme kvinners maktposisjon i fredsbygging, viser eksemplet der Johnson Sirleaf sendte tilbake FNs første spesialutsending, en mann utpekt av FNs Generalsekretær. Liberias president krevde at denne perso-

nen måtte være en kvinne, og i 2007 ble den danske diplomaten Ellen Margrethe Loj utnevnt til stillingen.

Mary Robinson, tidligere president i Irland og FNs høykommisjonær for Menneskerettigheter, kommenterer denne episoden i sin innledning.

– Hun er en president som kan si det, og det er nettopp det vi trenger, politisk vilje, understreker Robinson og oppfordrer FNs medlemsland til å følge Liberias eksempel i å kreve kvinners deltakelse i fredsbevarende prosesser.

– Det er ganske sjokkerende at det fortsatt er så få kvinner representert, sier hun. – Det er ikke fordi det ikke finnes kvalifiserte kvinner, men det har ikke vært politisk vilje til å gi kvinner denne type posisjoner.

Positive rollemodeller

En gruppe kvinner som preger konferansen, utover de lokale vertinnene i sine flotte antrekk sydd av stoff med det liberianske og finske flagget flettet i hverandre, er de indiske politikvinne. Smilende stiller de seg opp til fotografering foran nysgjerrige internasjonale deltakere som har hørt mye om dem på forhånd. For første gang i FNs historie utgjør kun kvinner en slik politienhet som skal bistå det liberianske politiet i samarbeid med FN. Formed Police Units (FPU) er en spesialtrenet politienhet som kan rykke ut på kort varsel når det oppstår akutte sikkerhetssituasjoner. De er tyngre bevæpnet enn vanlig politi og har oppgaver utover kun det å lære opp det lokale politiet.

– De indiske kvinnes tilstedeværelse har bidratt til å vise at kvinner har en viktig rolle å spille i etableringen av rettsvern for de sivile i en post-konflikt situasjon, sier en representant fra det liberianske justisdepartementet og legger vekt på at kvinnene har stått fram som positive rollemodeller der flere og flere kvinner i Liberia rekrutteres inn i politiet. En annen rollemodell er Beatrice Munah Sieh, Liberias politisjef utnevnt av presidenten i 2006.

Det er mange som mener at de indiske kvinnes tilstedeværelse bidrar til å vise kvinner ikke bare som ofre, men som helbredere og beskyttere av et nytt Liberia.

– Vi har det fint her, men kulturforskjellene er veldig store, svarer en av de indiske kvinnene på spørsmål om hvordan de fyller sin oppgave. Så smiler hun, klar til å bli tatt bilde av, men vil eller kan ikke svare mere utfyllende på spørsmålet.

Noen av de liberianske kvinnene stiller på sin side spørsmål ved hvor de indiske

kvinne befinner seg når sikkerhetsituasjonen er vanskelig utenfor urbane strøk?

Fortsatt store sår

Innleder etter innleder under konferansen, legger vekt på viktigheten av å respektere kvinners menneskerettigheter, at kvinner har like muligheter og at sikkerhetsperspektivet i perioder med konflikt og vold må ivaretas.

Liberias kvinner tar ordet og gir uttrykk for hvordan de opplever situasjonen.

– Dere snakker om sikkerhet, men hva mener dere egentlig med det?, spør en kvinne som har reist fra landsbyen

sin flere mil unna. – En landsby, der 95 prosent av kvinnene er eneforsørgere for sine barn, hevder hun.

– Hvem stiller mennene til ansvar, spør hun og skildrer en hverdag der hun må reise tidlig hjemmefra og kommer sent hjem fra markedet der hun jobber. I mellomtiden er barna alene hjemme og må klare seg selv. Ofte kan det innebære at de er mer utsatt for seksuelle overgrep. Kvinnen forteller stille at to av døtrene hennes har blitt voldtatt.

I løpet av den 14 år lange borgerkrigen ble voldtekt bevisst brukt for å undertrykke motstand og kue kvinner til å tjene hæren.

Ellen Johnson Sirleaf

President Ellen Johnson Sirleaf blir kalt jernkvinnen av sine tilhengere. Selv har hun lovet å bringe inn en mors følsomhet i rollen som president.

Ellen Johnson-Sirleaf (70) ble valgt til Liberias president i november 2005. Hun blir gjerne kalt jernkvinnen av sine tilhengere, trolig på grunn av sitt politiske mot og utholdenhet. Hun har fire barn og seks barnebarn og har drevet med politikk i nesten 30 år. Johnson-Sirleaf studerte ved Harvard-universitetet og ble finansminister i 1979. Hun har også ledet FNs utviklingsprogram for Afrika og arbeidet for Verdensbanken. I 1980 ble hun fengslet etter å ha kritisert militærregimet til Samuel Doe. Deretter støttet hun opprøret til Charles Taylor, men de to ble uvenner, og etter at Taylor ble

president, ble hun siktet for forræderi. To ganger måtte hun flykte i eksil for å unngå rettsforfølgelse.

Da hun stilte som presidentkandidat, lovet hun å bringe en mors følsomhet inn i rollen, for slik å kunne lege sårene etter borgerkrigen. Hun har tidligere hatt en rekke fremtredene internasjonale stillinger, og har blant annet vært direktør for UNDPs regionale kontor i Afrika. I samarbeid med finske Elisabeth Rehn har Ellen Johnson-Sirleaf også skrevet rapporten «Women, War and Peace», som har vært et banebrytende verktøy for å styrke kvinners rettigheter i fredsforhandlinger, krig og konflikt.

Indias politikvinner i Liberia har fått stor internasjonal oppmerksomhet, der mange ser dem som positive rollemodeller for Liberias kvinner.

En ny studie som ble lagt fram av organisasjonen Action Aid i begynnelsen av mars i år, viser at vold mot kvinner og særlig voldtekt fortsatt er et stort problem. Voldtekt blir ansett for å den mest alvorlige kriminelle handlingen i Liberia i dag, med gjennomsnittlig åtte saker som anmeldes hver uke der flesteparten av ofrene er under

15 år. Men her er mørketallene store. Til sammenligning rapporterer helsearbeidere at over 100 kvinner og barn som har vært voldtatt eller utsatt for andre seksuelle overgrep tar kontakt hver måned.

Presidenten har satt i gang flere tiltak og er personlig engasjert i problematikken voldtekt og vold mot kvinner. I desem-

ber 2006 innførte hun en ny voldtektslov som kriminaliserer voldtekt for første gang i Liberias historie. Tidligere ble kun gjengvoldtekt sett på som en kriminell handling. Loven forbyr kausjon og har en maksimum strafferamme på livstid. I løpet av 2008 ble det etablert egne kvinneenheter på foreløpig utvalgte poli-

Liberia med handlingsplan på Resolusjon 1325

I anledning den internasjonale kvinnetdagen, lanserte president Ellen Johnsen-Sirleaf Liberias handlingsplan for en gjennomføring av FNs resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet. Liberia er dermed det første landet i Sør med en egen handlingsplan på 1325.

Liberia kom ut av en 14 år lang konflikt i 2003, og det er første gang i et post-konflikt land at nasjonale myndigheter, FN organisasjoner (UN-INSTRAW) og lokale organisasjoner har arbeidet sammen for å bygge et inkluderende politisk dokument for en gjennomføring av FN sikkerhetsråds resolusjon 1325.

Handlingsplanen ser særlig på kvinners likestilte deltakelse i fredsprosesser og kvinner økte deltakelse i lederskap og blant beslutningstakere. FNs resolusjon 1820 om seksualisert vold i krig og konflikt er også inkludert i den Liberiske handlingsplanen, med et særlig fokus på tidligere neglisjerte områder som likhet for loven for kvinner utsatt for seksualisert vold, og straffing av overgripere.

HANDLINGSPLANEN KAN LESES HER:
[HTTP://WWW.UN-INSTRAW.ORG/IMAGES/DOCUMENTS/LNAP_1325_FINAL.PDF](http://www.un-instraw.org/images/documents/LNAP_1325_FINAL.PDF)

tistasjoner, for øvrig støttet av norske myndigheter. Kvinneenheter skal spesielt ivareta kvinner og barn utsatt for voldtekt eller andre former for seksualisert vold. Håpet er at disse enhetene i større grad skal bidra til at overgripere straffeforfølges, men å omforme et helt samfunn som fortsatt slikker sine sår, vil ta tid.

Nettverk er nøkkelen til suksess

Det er ikke tvil om at Ellen Johnsen Sirleaf ønsker å være på lag med kvinnene, og støtte dem i gjenoppbyggingen av samfunnet. Under konferansen viser hun det blant annet ved å ta seg en tur til de mange salgsbodene som er satt opp utenfor stadion. Her selger kvinnene sine produkter i håp om at de internasjonale gjestene vil legge igjen litt penger. Presidenten rusler rundt og snakker med flere av kvinnene, og handler en og annen liten ting.

På en pressekonferanse legger hun ikke skjul på at hennes håp er at konferansen vil føre til et større engasjement fra det internasjonale miljøet, og at denne begivenheten kan bidra til at kvinner bygger nettverk for en styrking av kvinners posisjon også etter konferansen.

– Ved å være her motiverer dere oss. Dere inspirerer og utfordrer oss til å arbeide for en bedre framtid. Vi skal få det til før eller senere, sier hun. – Jeg håper før. □

I Liberia er kvinnene klare for å innta nye posisjoner i gjenoppbyggingen av landet.

The International Colloquium for Women's Empowerment, Leadership Development, International Peace and Security

Arrangementet samlet ledere og gjester fra en rekke land og internasjonale organisasjoner, sammen med lokale kvinner og kvinneorganisasjoner. Målet for arrangementet, som var et samarbeid mellom Liberias President og

Finlands president Tarja Halonen, var blant annet å styrke lokale kvinners lederskap gjennom økt samarbeid og utveksling av erfaringer med internasjonale aktører.

LES MER OM ARRANGEMENTET HER:
[HTTP://WOMENSCOLLOQUIUM.ORG/](http://womenscolloquium.org/)

Konferansens deltakere representerte 28 kvinneorganisasjoner fra ni land.

Kvinneres rettigheter skal oppfylles

– Grunnloven er veldig bra her i Bangladesh, også når det gjelder kvinners rettigheter. Det er implementeringen det er noe i veien med. Dette sa Shirin Akhter, Generalsekretær og aktiv politiker i sosialistpartiet JASOD til en gruppe deltakere på FOKUS nettverkskonferanse som nylig ble arrangert i Bangladesh. Utsagnet kunne like gjerne ha kommet fra et annet sted i verden, for problemene med en faktisk oppfyllelse av kvinners rettigheter er de samme.

■ ■ ■ **TEKST OG FOTO:**
HELENE LANGSETH, FOKUS

De fleste av deltakerne på konferansen hadde reist langt, og så frem til å diskutere og lære mer om kvinners økonomiske og politiske rettigheter og deltakelse som var tema for denne nettverkskonferansen. At oppfyllelse av disse rettighetene ikke er like godt ivaretatt i praksis som de er på papiret, hørte vi mye om de fire dagene FOKUS nettverkskonferanse i Bangladesh varte. Spørsmålet er hvordan det er best å jobbe for å endre denne praksisen?

Storstilt åpning

Vertslandet Bangladesh er et land med store utfordringer. Som Akhter påpekte er grunnloven i utgangspunktet bra, også når det gjelder kvinners rettigheter, men når det kommer til utøvelse er det store mangler. Kvinners muligheter for deltakelse er begrenset og vold mot kvinner er et stort problem. I tillegg er landet ett av de få som ikke har ratifisert FNs kvinnekonvensjon. Til tross for dette er den nylig valgte regjeringen godt representert med kvinner, og FOKUS' nettverkskonferanse åpnet med brask og bram da en av disse; Bangladesh' utenriksminister Dipu Moni kom til åpningen og holdt et engasjerende og inspirerende innlegg til deltakerne og fremmøtt presse. Dipu Moni var for øvrig på besøk hos FOKUS i Norge våren 2008, som medlem i kvinneorganisasjonen Naripokkho. For noen og enhver var det derfor ekstra stort at hun nå åpnet konferansen som utenriksminister.

Dermed var konferansen i gang, og etter velkomsthilsninger fra daglig leder i FOKUS, Martha Rubiano Skretteberg, Norges ambassadør i Bangladesh, Ingeborg Støfring, underdirektør i NORAD, Gunvor Skancke og vertskapet YWCA i Bangladesh, Joyce Mormita Das, var det organisasjonenes tur til å presentere seg.

Kvinneres plass og stemme

I løpet av organisasjonenes presentasjoner fikk vi høre mye om hvordan det jobbes med styrking av kvinners rettigheter i verden. Hvordan Maganjo Farmers' Association (MAFA) i Uganda jobber for å styrke kvinnelige bønders situasjon blant annet gjennom utdanning og opplæring og inntektsgenererende virksomhet for kvinnene. Eller hvordan Afghanistankommiteen jobber med opplæring og utdanning for å gi kvinner mulighet til å brødfø seg selv og familien sin.

– Jordmødrene vi utdanner oppnår i tillegg at deres sosiale status øker betraktelig og de opplever større respekt i lokalsamfunnet, fortalte Nasima Shansab som er stedlig representant i Kabul for Afghanistankommiteen i Norge.

– Det er viktig å styrke kvinners deltakelse på den offentlige arenaen og ikke bare det som man tradisjonelt tenker på som politisk arena, sa Sadaf Saaz Siddiqi, representant for kvinneorganisasjonen Naripokkho i Bangladesh. Det kan være en utfordring i samfunn som i stor grad styres av religiøse og tradisjonelle skikker, og som har utelukket kvinners stemme.

– En sterk stemme fra kvinner er viktig i kampen for kvinners rettigheter. Å gi og

Den nye utenriksministeren i Bangladesh, Dipu Moni har sin bakgrunn fra kvinnebevegelsen. Hun åpnet konferansen og understreket viktigheten av å oppfylle kvinners rettigheter.

bygge kvinners stemme i det offentlige rom er en av Naripokkhus viktige oppgaver, fortsatte Siddiqi.

Ved å inkludere kvinner på alle nivåer i samfunnet, øker muligheten deres for å kjempe for de rettighetene de har på papiret. For uten å vite om rettighetene sine, er det umulig å kjempe for dem. Her spiller media en viktig rolle, og de var godt representert på konferansen gjennom organisasjonen UMWA fra Uganda og IAWRT som hadde både deltakere og observatører til stede. Kvinner som journalister og kilder gir mer nyanserte medier og bidrar til å sette saker på dagsordenen som blir utelatt av mannlige medieaktører. Kvinnelige journalister kan ha tilgang til miljøer og personer som en mann ikke har. Et eksempel på dette er filmen «Understanding trafficking» som ble vist under konferansen. Den er laget av en av IAWRTs deltakere; Ananya

Chakraborti. Den ga tilskuerne et innblikk i en problematikk som ellers er godt skjult og tabubelagt, og derfor svært viktig at kommer ut.

Budsjetter for kvinner

Det må også penger på plass for å sikre kvinners rettigheter. På den måten spiller offentlige budsjetter en viktig rolle. Flere av deltakerne synes det var veldig matnyttig og interessant når Kaniz Siddique gikk gjennom hvordan de jobbet med å få på plass kjønnssensitiv budsjettering i finansdepartementet i Bangladesh.

– Poenget er å få de som setter opp budsjetter til å tenke på hvorfor de gjør som de gjør og hvordan det virker, sa Siddique til en lydhør forsamling. Men det er mye motstand i departementene, og mange spør om hva dette har å gjøre med kvinner.

Klimaendring, utfordring eller miljø?

Bangladesh er et land som er særlig utsatt for og påvirket av klimaendringer. Det skal ikke mye stigning av havnivået til før store deler av landet ligger under vann. Til nå har forskning om klimaendringer vært svært teknisk og i liten grad problematisert de sosiale konsekvensene klimaendringene fører til. For deltakerne på nettverkskonferansen var det interessant å høre Shahana Siddiqui snakke om hvordan klimaendringer kan påvirke og hindre oppfyllelse av kvinners rettigheter.

– Det er viktig å ha i mente at ikke alle påvirkes likt av endret klima og at det er nødvendig å se på både regionale og kulturelle aspekter når det gjelder dette, sa Siddiqui. Hun påpekte videre nødvendigheten av kjønnsanalyser når en ser på konsekvensene av endret klima. Klimaendringer kan få store konsekvenser for jordbrukssektoren. Dette kan igjen føre til økt migrasjon til de store byene som allerede er overbefolket, og muligheten for å brødfø seg selv svekkes fordi det verken er dyrkbar mark eller lønnsarbeid å få.

I løpet av tre dager ble kvinners økonomiske og politiske rettigheter diskutert, der økt kunnskap og kjønns sensitiv budsjettering ble nevnt som viktige faktorer for suksess.

Men hva er det som er mest prekært og som påvirker kvinner mest og verst. Er det klimaendringer eller miljøproblemer? Dette ble diskutert både i og utenfor konferansesalen, for ofte blandes de litt sammen. Det er nødvendig å holde tunga rett i munnen og det er viktige avklaringer å gjøre i forhold til arbeidet videre. Det er uansett viktig at kvinner er med i beslutningsprosesser rundt dette, at de får en stemme og sørger for at kvinners situasjon og rettigheter blir ivaretatt.

Vi gir ikke opp!

Et av de siste punktene på programmet var å enes om og vedta en resolusjon som skal brukes i det videre påvirkningsarbeid. En kvinnestemme for oppfyllelse av rettigheter. Resolusjonen skal sendes myndigheter og brukes i media. At det skal jobbes hardt videre er det ingen tvil om. Forhåpentligvis dro deltakerne hjem hver til sitt med ny giv og godt mot etter en innholdsrik konferanse. □

– Vi som arbeider i media kan bidra til å sette saker som omhandler kvinners rettigheter på dagsordenen, et tema som ofte som blir utelatt av mannlige medieaktører, sa deltakerne fra organisasjonen International association of Women in Radio and Television (IAWRT).

Retten til Abort i Latin-Amerika

– Katolske kvinner krever å få avgjøre dette selv

Retten til abort, prevensjonsmidler og moderne seksualundervisning i skolen. Nettverket «Katolske kvinner for retten å bestemme selv» utfordrer Latin-Amerikas tyngste abortmotstandere, den katolske kirken, innenifra.

TEKST OG FOTO:
MARTIN GARAT

Jeg er katolikk og går til gudstjeneste på søndager. Jeg er ikke motstander av den katolske kirken, men jeg kan helt enkelt ikke holde med Vatikanet i tre-fire spørsmål, sier Teresa Lanza fra den bolivianske avdelingen av Católicas por el derecho a decidir (Katolikker for et fritt valg).

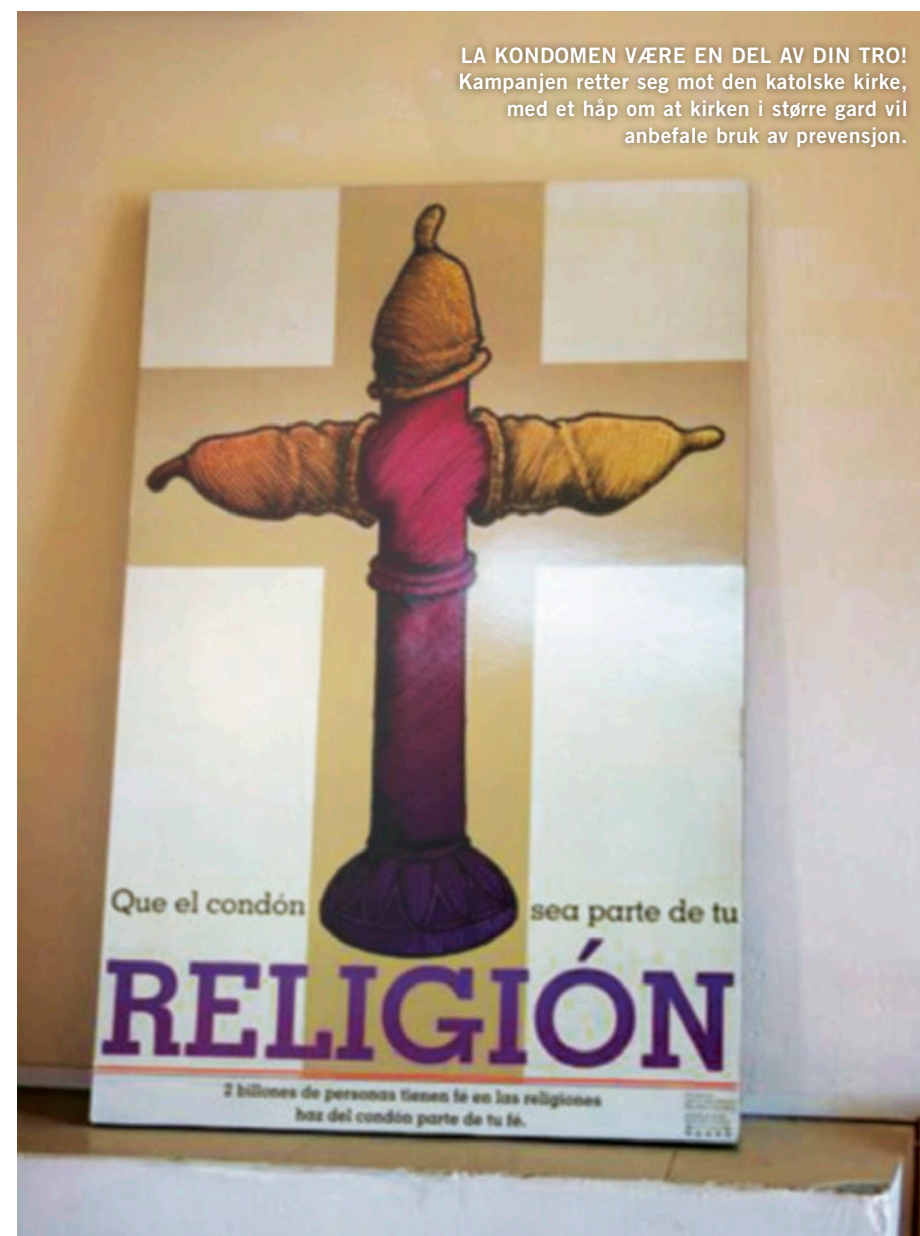
Vatikanet sier blankt nei til abort, prevensjonsmidler og moderne seksualundervisning i skolen. Teresa Lanza og Católicas kjemper for å avkriminalisere abort og gi kvinner mulighet til selv å velge når og hvor mange barn de vil ha.

– Prevensjonsmidler og seksualundervisning må derfor være tilgjengelig for alle, ikke bare for middel- og overklassekvinner, sier Teresa. Det er ikke for ingenting at katolske biskoper i land etter land har fordømt Católicas virksomhet.

Nettverket som har sine røtter i USA (Catholics for a Free Choice), spredde seg til Latin-Amerika, der majoriteten av verdens katolikker bor, på i midten av 90-tallet. Católicas har i dag grupper over nesten hele kontinentet: Mexico, Brasil, Colombia, Chile, Paraguay, Nicaragua, El Salvador, Argentina och Bolivia.

– Vi er alle troende katolikker. En del av oss er teologer og det finnes til og med nonner som samarbeider med nettverket i hemmelighet. Nonnene ville kommet opp i problemer om det ble kjent at de støtter vår sak, forteller Teresa Lanza.

Det er vanskelig å vite hvor mange aborter som blir gjort siden det er ulovlig.

Ifølge Alan Guttmacher Institute i USA blir 18 millioner kvinner i Latin-Amerika gravide hvert år. Bortimot halvparten av graviditetene er planlagte og fire millioner av dem ender med en abort. I Bolivia blir det utført minst 55 000 aborter hvert år. Over 700 kvinner dør etter mislykkede aborter og langt fler blir skadelidende, ifølge Católicas.

– Retten til abort handler i bunn og grunn om folkehelsa, mener Teresa Lanza.

– Fattige kvinner i byene tar abort på illegale, uhygieniske og praktisk talt livsfarlige abortklinikker. På landsbygda er det vanlig at kvinner aborterer gjennom å føre inn lange strikkepinner eller kvister i underlivet. Det hender også at kvinner løfter tunge steiner for å framkalle en «naturlig» abort.

Det eneste landet i Latin-Amerika som har fri abort er sosialistiske Cuba, der inn- og utreise dessuten er gratis. I de fleste land er abort tillatt i særskilte tilfeller, dersom graviditeten er resultatet av en voldtekt, om morens liv er i fare eller om fosteret er misdannet. Hver gang en ny, mindre streng abortlov har blitt innført, har den katolske kirken satt seg på bakbeina og truet både politikere, leger og kvinner som velger å ta abort med bannlysning.

Ett eksempel er fra Colombia der landets Grunnlovstol slo fast at abort skal tillates i de tilfeller som nevnes ovenfor.

– En abort er drap på et menneskelig vesen, sa den colombianske erkebiskopen Alfonso López Trujillo i forbindelse med den første aborten etter Grunnlovstolens avgjørelse. Erkebiskopen la til at den første kvinnen som valgte å ta abort, eksempelvis en elleve år gammel jente som hadde blitt voldtatt, hadde blitt lurt til å avbryte graviditeten av «onde tunger».

Teresa Lanza er kritisk mot kirkens ledelse og tror at biskoper og andre katolske representanter lever i en annen verden, uten kontakt med vanlige troende. Samtidig er hun stolt over sin tro og over den katolske kirkens sosiale arbeid. Hun berømmer de prestene, nonnene og munkene som arbeider i skur og på den etterlatte landsbygda.

– De kjemper for de som er dårligst stilt og de deler deres liv. Så de forstår at retten til abort er viktig. Uønskede graviditeter er vanligst blant de fattigste, som har minst mulighet til å forsørge sine barn eller å ta sikre aborter. Dessverre deler ikke biskopene vanlige folks virkelighet og forstår ikke abortproblematikken.

Nettverket Católicas kjenner vel til den katolske kirkens struktur og lære. Flere av teologene i nettverket tolker Bibelen fra et kvinnelig perspektiv. Teresa Lanza mener at Bibelens tekster, om man leser dem på den «rette» måten, er frigjørende isteden for fordømmende. Católicas tror at det er fullt mulig å gjennomføre en abort uten å bryte imot katolisismens prinsipper. I deres tolkning er abort en synd bare om kvinnen selv oppfatter det som en synd. Om hun derimot tror at en abort er den mest moralske riktige avgjørelsen, så begår hun ingen synd og behøver ikke fortelle om den når hun skriver.

Fremgang og tilbakeslag

Nylig vedtok Bolivia en ny grunnlov. Católicas ville diskutere abortspørsmålet med medlemmene i den konstitusjonelle forsamling. Men det viste seg være vanskelig, for Católicas medlemmer er stort sett middelklassekvinner fra storbyene.

– Mange av de kvinnelige medlemmene i den konstitusjonelle forsamlingen tilhører urbefolkningen og lever på landsbygda. De er sterke og modige kvinner, men i deres kultur finnes det ingen forståelse for abort. De bryr seg heller ikke om spørsmål som kvinnens rett til sin egen kropp fordi de har et mer kollektivistisk

syn på samfunnet.

Abort er forbudt i indianerbyene. Det er sannsynligvis en følge av at urbefolkningen føler at deres eksistens er truet og at hver abort er et tilbakeslag for deres overlevelse som folk.

Den nye grunnloven nevner ikke abortsaken, noe som Católicas tross alt er fornøyd med. Når grunnloven ble omskrevet hadde konservative krefter muligheten til å forby alle former for abort i Bolivia, altså selv ved omstendigheter som for eksempel etter en voldtekt som i dag berettiger abort. Derfor valgte Católicas å ikke gjøre fri abort til en kampsak. Nå finnes fortsatt muligheten for å endre loven i riktig retning.

– Grunnloven innebærer flere viktige steg fremover, hevder Teresa Lanza.

– Blant annet er den bolivianske staten nå sekulær (tidligere var staten utelukkende katolsk). Uten den katolske kirkens press kommer det til å bli lettere å få gjennom nye lover som omhandler kvinner og seksualitet. Det finnes også problemstillinger vedrørende seksuelle og reproduktive rettigheter. Eksakt hvilke rettigheter det dreier seg kommer til å bli regulert i en ny lov. Católicas arbeider i dag for at loven skal bli så omfattende som mulig. Moderne seksualundervisning i skolen står høyt på listen.

– Elevene behøver en nyansert seksualundervisning fri fra religiøse dogmer. Det er skremmende at ungdommer vet så lite om prevensjonsmidler og graviditet. Beklageligvis har mange lærere ikke en anelse om hvordan de skal prate om emnet og de synes ofte at det er pinlig. Det kreves en stor innsats innad i utdanningsvesenet for å klare av denne oppgaven, sier Teresa Lanza.

Også i andre land er det framgang, som for eksempel når den colombianske Grunnlovstol tillater abort i særskilte tilfeller. Den absolutt største framgangen skjedde i 2007, da byen Mexicos delegater besluttet å tillate fri abort fram til den tolvte uken. Selv om det meksikanske samfunnet er veldig konservativt, har landet en sterk sekulær tradisjon der til og med en kristen politiker kan se feil ved at biskoper uttaler seg om politikk. Dessuten styres hovedstaden av det progressive sentervenstrepartiet PRD.

Et stort tilbakeslag inntraff i Nicaragua, der lovgivningen ble kastet tiår tilbake i tiden. Rett før presidentvalget 2006 avsluttet sandinisten og den tidligere revolusjonslederen Daniel Ortega med en pakt med den katolske kirken og innførte totalt abortforbud uansett omstendighetene. Selv ikke når morens liv er i fare er abort tillatt.

– Det er utrolig hvordan en gammel revolusjonær som Ortega bare bryr seg om å oppnå makt og gir blaffen i kvinnene, sier Teresa Lanza opprørt.

Framtiden

Når Católicas begynte sitt arbeid i Bolivia på slutten av 90-tallet var abort tabu og det var vanskelig å snakke om tema.

– I begynnelsen gikk vi inn for å få folk til å snakke om abort, uansett om de var for eller imot. Vi ordnet møter og seminarer under parolen «La oss snakke om abort». Vi var tvunget til å gjøre emnet mindre skammelig, forteller Teresa Lanza.

Sakte, men sikkert blir Bolivia og de øvrige landene i Latin-Amerika mer åpen til temaet, og den katolske kirkens innflytelse minsker. Teresa Lanza er optimist for framtiden.

– Utviklingen går framover, om enn sakte, og de prestasjonene vi har gjort kan man regne med. Retten til abort eksisterer på den politiske dagsorden og folk diskuterer dette på en naturlig og hverdagslig måte, ikke som om det skulle vært noe utenomjordisk. □

■ VERDT Å SE

PRAY THE DEVIL BACK TO HELL

GINI RETICKER, USA 2008, 72 MIN

Tusenvis av kvinner; mødre, bestemødre, tanter og søstre, kristne og muslimer kom først sammen for en felles bønn om fred. Dette ble begynnelsen på en stille protest

Filmen beskriver den bemerkelsesverdige historien om en gruppe modige kvinner i Liberia som kom sammen for å få en slutt på den blodige borgerkrigen som hadde herjet landet i flere år.

utenfor presidentens palass. Kun «bevæpnet» med sine hvite klær og overbevisningens mot, forlangte de en løsning på konflikten i landet. Deres aksjoner var et kritisk og viktig element for å få til en løsning på fredsforhandlinger som gikk i stå. Filmen er en historie om motet til Liberias kvinner, en historie til inspirasjon og motivasjon. Men filmen er også et vitnesbyrd om hvordan grasrotaktivisme kan bidra til å forandre et lands historie. □

FOR MER INFORMASJON OM FILMEN OG BESTILLING SE:
WWW.PRAYTHEDEVILBACKTOHELL.COM/V2/

THE WOMEN'S KINGDOM

EN FILM AV XIAOLI ZHOU KINA/USA, 2006

I sørvest Kina bor Mosuo kvinnene, i et av verdens siste matriarkalske samfunn. De er en del av en kultur som befinner seg langt unna «mainstream» Kina, og trives med en stor grad av frihet, men bærer også et tungt ansvar.

Med nydelig filming, og personlige intervjuer gir denne dokumentaren et sjeldent bilde av et samfunn enten ukjent

for mange eller uriktig framstilt av media.

Mosuo kvinnene har kontroll over sin egen økonomi og verken gifter seg eller lever med partnere. En mann kan bli invitert inn på besøk for en hyggelig natt, men må forlate kvinnens hus ved morgengry. Selv om turismen har bidratt til økonomisk vekst og 20-århundrets bekvemmeligheter i området, har en økende turisme også bidratt til at Mosue kvinnene står overfor nye utfordringer. Fra forurensing av elvene, til etableringen av bordeller, til storsamfunnets tanker om kvinner, skjønnhet og familieliv. Filmen er til slutt et sensitivt portrett av en gruppe ekstraordinære kvinner som kjemper for å bevare sitt ekstraordinære samfunn. □

FOR MER INFORMASJON OG BESTILLING SE:
WWW.WMM.COM

I FOKUS:

Hva er Musu Kambeng Kaffo?

Musu Kambeng Kaffo(MKBK) er en landsdekkende frivillig organisasjon som har ca 128 medlemmer i lokale lag. Medlemmene er fra Gambia, Senegal, Uganda, Tanzania, Sierra Leone og Norge.

MKBK er en partipolitisk nøytral kvinneorganisasjon som arbeider for kvinnens interesser både nasjonalt og internasjonalt og fokuserer på Nord-/Sør-perspektivet. MKBK er i tillegg en møteplass for kvinner som ønsker å dyktiggjøre seg selv og bidra til utvikling av samfunnet.

Hvorfor er det viktig for dere å være med i FOKUS?

MKBK er i lik linje med FOKUS opptatt av menneskerettigheter, der barn og kvinners rettigheter står sentralt. Kapasitetsbygging og «empowerment» av kvinner er en viktig målsetting for både FOKUS og MKBK der kvinner selv kan gjøre opp sin egen mening. Vi mener at kvinnegrupper selv må stå sentralt i å synliggjøre sine kampsaker. På den måten er det viktig for MKBK å bekjempe omskjæring sammen med FOKUS. MKBK ser på omskjæring som et menneskerettighetstema, samt et samfunnsproblem. Dette arbeidet er en viktig del i oppnåelsen av FNs Tusenårsmål, særlig med tanke på en rettighetsbasert utvikling for jenter og for kvinner.

Globaliseringen har ført til at verden stadig er i forandring. Kulturer og tradisjoner krysser landegrenser som påvirker en positiv utvikling. Men omskjæring av kvinner hemmer den utviklingen og krenker menneskerettigheter. Det er viktig å gi jenter og kvinner muligheter til et selvbestemt liv.

En av MKBKs målsetninger er å videreføre saklige opplysninger og øke bevissthet om saker som berører det afrikanske miljøet i Norge. Arbeidet mot omskjæring av jenter er sentralt i det arbeidet og MKBK ønsker å fortsette samarbeidet med regjeringen og andre frivillige organisasjoner for å bekjempe praksisen. En bevisst og målrettet innsats mot omskjæring av jenter forutsetter et bredt og koordinert samarbeid med berørte grupper, og vi vil sterk fokusere på temaet og ta det opp i forskjellige fora for å synliggjøre saken enda mer.

Hva kan dere bidra med i FOKUS?

MKBK er sammensatt av medlemmer med samfunnsvitenskapelig bakgrunn med solid erfaring i forskningsarbeid. Gjennom forskningsarbeid kan MKBK bidra inn i FOKUS ved å øke og styrke forskning og kunnskapen om praksisen særlig i forhold til forståelsen av kjønnsrelasjoner, fattigdom og menneskerettigheter.

MKBK kan også være et ledd i utviklingsarbeidet mellom Norge, Gambia, Senegal, Uganda Sierra Leone og Tanzania for å bekjempe praksisen og styrke norsk innsats på et internasjonalt nivå. Prosjekter fokusert på helse og utdanning er viktige tiltak for å forebygge og styrke sosialmobilisering, rehabilitering av jenter og unge kvinner, kunnskap og kompetanseheving.

Musu Kamgeng Kaffo (MKBK)

Geviret 13, 1270 Oslo
Neneh Bojang
mobil nr: 41481614
mkbk92@yahoo.com